

Iż-Żgħażaġh: Għal Hajja Bla Tabakk

Manifest Ewropew Għaż-Żgħażaġh

Introduzzjoni Preliminari

Aħna, iż-żgħażaġh Ewropew, inkwetati ħafna dwar l-impatt negattiv tat-tipjip u tipjip passiv fuq l-individwu. Aħna qed nipublikaw dan il-manifest għax nafu li d-dritt fundamentali ta' kull individwu hu dak li jgħix hajja b'saħħitha, f'ambjent nadif u livell ta' hajja xieraq. Kull individwu għandu dritt li jagħzel hajja b'saħħitha.

Introduzzjoni

Bħala l-akbar kawża ta'imwiet fl-Unjoni Ewropea u li tista' tiġi evitata, it-tabakk hu fattur importanti ħafna fis-settur ambjentali, ekonimiku, soċjali u dak tas-saħħa. Aktar minn għaxar telef żaġġuġh/a minn ġewwa l-Unjoni Ewropea hadhu sehem fil- proġett imtella mill-Forum Żgħażaġh Ewropew (European Youth Forum-YFJ) "Iż-Żgħażaġh: Għal Hajja Bla Tabakk?" (Young People: For a Life without Tobacco?). Minn dan l-istħarriġ intensiv li sar maż-żgħażaġh ħareġ numru kbir ta' domandi u rakkomandazzjonijiet biex ikun hemm twettiq ta'xogħol aktar effettiv f'kull livell kemm dak lokali, nazzjonali u Ewropew. Dan il-Manifest Ewropew għandu fih ir-rizultati tal-istħarriġ nazzjonali li sar ġewwa l-istati membri Ewropej minn kwazi 200 rappreżentant nazzjonali li hemm f'Brussel fl-21 ta' Mejju 2006.

Is-setgħa żagħżugħa

L-għaqdiet taż-żgħażaġħ għandhom ikunu ikkonsultati u involuti – bħal partecipanti attivi – f’deciżjonijiet importanti li jirrigwardjaw u li se jeffettwaw lil ħajjithom. U din hi r-raguni importanti li għaliex dawn l-għaqdiet taż-żgħażaġħ għandhom ikunu involuti f’dawn id-deciżjonijiet politiċi dwar it-tabakk.

Aħna nemmnu li l-effetti pożittivi u negattivi tad-deciżjonijiet bħal fuq il-problema tat-tabakk, wieħed ikun jista’ jarhom fuq medda ta’ żmien u għalhekk, iż-żgħażaġħ huma dawk li se jbatu l-konsegwenzi għax dawn id-deciżjonijiet se jeffettwaw is-sura ta’ ħajjithom u saħħithom.

Għalhekk aħna nirrikomandaw li:

- Strategiji infasla fuq medda ta’ żmien dwar l-effett tat-tabakk huma maħsuba flimkien maż-żgħażaġħ f’kull stadju (jiġifieri fl-informazzjoni, kontroll, l-ewalwazzjoni ta’ dan il-kuncett);
- L-għaqdiet taż-żgħażaġħ għandhom ikollhom sehem attiv f’dan il-proċess ta’ meta jkun s’issiru deciżjonijiet għax din hi l-holqa li se tgħaqqad lil dawk li jagħmlu dawn id-deciżjonijiet u liż-żgħażaġħ. Barra minn dan, ta’ l-aħħar għandhom ikunu konsultati u infurmati dwar il-problemi tat-tabakk, kemm minn taġħlim formali u kif ukoll informali;
- Għandu jkun hemm mizuri ta’ support fuq żmien itwal (bħal dawk ta’ politika, il-logika, finanzjarja etc...) għall-għaqdiet taż-żgħażaġħ li jkunu qed jaħdmu fuq kif jistgħu jgħinu biex iwaqfu t-tipjip u titnaqqas l-ħsara;
- Biex tissielet kontra problemi ta’ kuljum għandhom jiġu pjanati proġetti bl-għan li ikollhom riżultati f’żmien qasir.
- Kull min qed jagħmel u qed jieħu d-deciżjonijiet għandu jieħu ħsieb li jkun hemm djalagu ma’ kull min hu involut biex isolvi dawn il-problemi tat-tabakk
- Il-Kummissjoni Ewropea, DG Research u DG Health u Consumer Protection qed jippromwovaw u jiffinanzjaw stħarriġ dwar programmi minħabba sess u l-eta’ biex wieħed ikun jista’ jieqaf ipejjepp u b’hekk qed jinvolvu l-għaqdiet taż-żgħażaġħ f’kull livell lokali, nazzjonali u dak Ewropew;
- Opportunitajiet oħra għall-finanzjar ta’ dawn il-proġetti għandhom jiġu introdotti f’dan il-proġett nru. 7 u għall-pjan tas-saħħa pubblika rispettivament. Ir-riżultati għandhom jiġu mgħoddija lill-pubbliku, liż-żgħażaġħ kif ukoll lill-mezzi tax-xandir.

It-tagħlim u l-prevenzjoni!

L-għaqdiet taż-żgħażaġh, billi huma l-ewlenin li jagħtu it-tagħlim informali, huma dejjem l-atturi prinċipali biex jipromwovaw ċittadinanza attiva u parteċipazzjoni shiħa fost iż-żgħażaġh, u huma wkoll l-istess li jistgħu jgħinu biex ibidlu l-idejat u l-opinjoni ta' żgħażaġh oħra. Barra minn hekk, tagħlim kemm formali u informali hu ta' importanza kbira biex jonqos it-tipjip u jgħin liż-żgħażaġh biex jagħmlu għażliet tajbin; dan hu importanti għal dawk iż-żgħażaġh li bdew ipejpu f'eta' kemm xejn żgħira, u li jkollhom ta' spiss stress.

F'dan ir-rigward aħna nirrikommandaw li:

- Inizjattivi li jgħinu tagħlim informali u li jagħmel parti mill-qasam tas-saħħa għandhom ikollhom support qawwi u jinkludi lill-għaqdiet taż-żgħażaġh;
- Il-kampanji kollha għandhom iħarsu lejn l-atti posittivi fejn ma jkunx hemm tipjip;
- It-tagħlim dwar is-saħħa għandu jibda minn eta' żgħira u jibqa sejjer matul l-istadji kollha tat-tagħlim edukattiv;
- iż-żgħażaġh stess (eż. Il-kunsill ta' l-istudenti) u kull min hu involut f' dawn il-kampanji bħal NGOs, id-dipartimenti tas-saħħa, u l-media għandhom jagħtu l-għajnuna tagħhom kollha;
- Programm shiħ, b'saħħtu għandu jiġi nfassal u għandu jkun obligatorju. Dan il-programm għandu jagħti ideja pozittiva dwar it-tagħlim kif wiehed jista' jieqaf ipejjep u jevita t-tabakk. Dan għandu jkun ukoll flessibbli u addattat għal kull persuna kemm jekk hi eż. ta' eta' u sess differenti, għal min ma jpejjipx, u għal grupp tan-nies socio-ekonomiku. Dan il-proċess edukattiv għandu jimira lejn l-iżvilupp ta' kif wiehed ibiddel lilu nifso rigward il-ħsieb fuq it-tabakk;
- L-istituzzjoniet ta' l-Unjoni Ewropea qed jaħdmu fuq kampanji biex juru lin-nies il-ħsara tat-tipjip passiv:
  - A) għaż-żgħażaġh
  - B) għal min ipejjep
  - C) għall-ġenituri li jhallu lil uliedhom esposti f'ambjent fejn hemm it-tipjip (ETS);

- Kampanji bl-ghanijiet biex kulhadd jkun jaf sew il-ħsara tat-tabakk għandha tibda fejn ikun hemm iż-żgħażaġh;
- Il-ġenituri għandhom ikunu mħeggin u mogħtija l-għajnuna kollha li jeħtieġu biex jieqfu jpejjpu;
- Tahriġ u tagħlim ibbażzatt fuq fatti għandu jiġi offrut lil kulhadd min jaħdem, b'kemm bi ħlas jew b'xejn, maż-żgħażaġh biex b'hekk ikunu jistgħu jagħtuhom dejjem l-aħjar informazzjoni.

Aċċessibilita', Vizibilita' u Waqfien mit-Tipjip

Biex nevitaw aktar problemi tas-saħħa u nefqa kbira lis-soċjeta, hu importanti ħafna li jonqos in-numru taż-żgħażaġh li jpejpu. Madanakollu, bħalissa ma hemmx biżżejjed għajnuna għal min qed jipprova jieqaf ipejjep. Eżempju ta' dan hu li s-sostituti tan-nikotina huma ta' spiss aktar għaljin mis-sigaretti stess. L-ghodda li tista' tghin biex twaqqaf it- tipjip, bħal is-sostituti tan-nikotina, għandu tkun bla ħlas għaž-żgħażaġh dejjem meta ikun hemm għajnuna ġusta. Billi min ipejjep jibda f'eta' tant żgħira hu daqsxejn diffiċli biex tinforza ċertu liġijiet fejn tipprojbixxi lit-tfal minuri joqogħodu lura mit-tipjip; sfortunatament dan mhux il-kas imma. Fl-aħħar, ir-reklami tat-tabakk huma immirradi lejn iż-żgħażaġh.; b'hekk nemmnu li hu ta' importanza kbira li din il-liġi dwar dan ir-reklamar jqiesu d-dgħufija tat-tfal u ż-żgħażaġh.

F'dan ir-rigward aħna nirrikomandaw li:

- Aċċess faċli għall-kliniki fejn wieħed jista' jieħu għajnuna li tghinu jieqaf ipejjep u għajnuna psikoloġika tkun b'xejn u iffinanzjata mit-taxxa mdahħal minn fuq it-tabakk;
- Is-sostituti tan-nikotina u affarijiet ohra li jistgħu jghinu biex tieqaf tpejjep għandhom jinbiegħu b'preżż baxx inqas mis-sigarretti. Dawn għandhom ikunu wkoll faċli biex takkwisthom;
- Il-liġi fuq min jixtri s-sigarretti taħt l-eta' tkun inforzata sew;
- Kull tip ta' reklami tat-tipjip u tabakk għandu jiġi projbit;
- It-taxxa fuq trattamenti tas-sostituti tan-nikotina ma għandiex tkun aktar minn dik ta' rata tat-taxxa medika;

- Għandna jkollna l-ippakjar tas-sigarretti kollhu l-stess billi ikun hemm kitba b'font iswed biex b'hekk ma jkunx hemm kulur li jista' jiġbed li dak li jkun lejn dawn il-prodotti tat-tabakk;
- Għandu jkun hemm avvizi varjati fuq il-pakketti tas-sigarretti dwar il-ħsara li ssir lill- bniedem minħabba t-tipjip. Dawn l-avvizi għandhom jiekso aktar minn 75% tal-pakkett;
- Fuq wara tal-pakkett tas-sigarretti għandhom jitwaħħlu ritratti/stampi tan-nies jew ta'organi li juru l-ħsara li ġarbu dawn minħabba t-tipjip;
- Perċentwal mit-taxxa li tidhol minn fuq it-tabakk għandha tmur biex tiffinanzja programmi biex ikun hawn waqfien tat-tipjip, tal- prevenzzjoni u sostituzzjoni ta' nikotina;
- Sistema ta' kif wiehed jista' jbiegħ is-sigarretti tista' issir u b'hekk ikun hawn projbizzjoni fuq magni minn fejn tista' tixtri s-sigarretti, u siti fuq l-internet minn fejn tista' tixtri it-tabakk tieħu post dawn u b'hekk ikun hawn aktar sigurta' għal min hu taħt l-eta' għax ma jkunx jista' jixtri dawn il-prodotti tat-tabakk. Ukoll fil- vetrini tal-ħwienet ma jkunx hawn aktar prodotti tat-tabakk espoti;
- Kampanji kontra t-tipjip għandhom ikunu immiratti lejn il-ħsara li ssir minħabba t-tipjip. Filwaqt kampanji li huma favur l-astensjoni mit-tipjip għandhom juru l- affarijiet possittivi meta wiehed ma jpejjipx;
- L-eta' ta' 18-il sena, meta wiehed jista' jixtri s-sigarretti, għandha tkun stabilita u infurzata madwar l-Unjoni Ewropea kollha;
- Projbizzjoni fuq prodotti li wiehed jista' issir adikt għalihom tista' tiġi introdotta bhala s-sustanza li tikkawża l-kanċer u prodotti oħra tossiċi li jinsabu fil-prodotti tat-tabakk, li huma ta' dannu kbir kemm għal min ipejjep kif ukoll għal min hu espost għat-tipjip passiv.
- Stampi li juru l-effetti tat-tipjip għandhom jiġu espoti fuq il-prodotti kollha tat- tabakk u fuljett b'dan it-tagħrif dwar l-effetti u l-ħsara li dan l-viżju ikraħ qed jagħmel u fejn jistgħu ssibu l-għajnuna meħtieġa biex jieqfu għandu jkun ġewwa kull pakkett tas-sigarretti.
- Protezzjoni mit-tabakk għall-pajjizi inqas żviluppati hi importanti u għandha tkun assigurata billi jiġu infurzati l-valuri Ewropew lill-attivitajiet kollha ġewwa l- kumpaniji Ewropew għalkemm barra mill-Ewropa u d-destinazzjonijiet ta' dawn il-prodotti se tkun differenti.

Protezzjoni kontra l-ambjent fejn hemm it-tipjip

In-nies għandhom kull dritt li joqogħdu f'ambjent, kemm ġewwa kif ukoll f'postijiet pubbliċi magħluqin bla duħħan tat-tipjip. Għalhekk, l-ideja prinċipali tal-projbizzjoni tat-tipjip għandha turi b'ċar il-prevenzzjoni tal-espożizzjoni għal ETS- 'Environmental Tobacco Smoke' f'postijiet pubbliċi u faċilitajiet oħra, fuq il-postijiet tax-xogħol u d-dar, u tagħti attenzjoni speċjali għal min hu aktar dgħajjef fis-soċjeta – bħat-trabi li għadhom ma twieldux.

Dan l-għan nistgħu nilhquh billi nagħmlu projbizzjoni komprensiva kontra t-tipjip ġewwa postijiet pubbliċi, transport pubbliku, l-iskejjel, l-isptarijiet, skejjel tal-kindergarten u l-postijiet tax-xogħol kif ukoll f'postijiet tad-divertiment (speċjalment il-lukandi, bars u ristoranti).

Hafna pajjiżi diġa għandhom limitazzjonijiet fuq it-tipjip ġewwa l-postijiet tax-xogħol u f'it minnhom introduċċaw projbizzjonijiet akbar kontra it-tipjip. Fil-pajjiżi kollha dawn il-liġijiet għandhom jiġu infurzati sew. Il-messaġġ ta' din il-projbizzjoni wara l-introduzzjoni tagħha kien li l-parti kbira tan-nies ħarsu lejn u fehmu l-importanza ta' dawn il-liġijiet.

Il-projbizzjoni tat-tipjip hi waħda mill-miżuri ewlenin li aħna nemmnu li hi effettiva għaliex:

- Kull post tax-xogħol u postijiet pubbliċi magħluqa għandhom ikunu bla tipjip;
- Projbizzjoni għal kollox tat-tipjip hi l-aħjar għażla. Izda meta ma jistgħax ikun hemm post barra mill-post tax-xogħol għat-tipjip, hemm għandu ikun provdut post ġewwa fil-magħluq bħala kamra għat-tipjip, li għandha tkun armata sew u ikun hemm sistema ta' ventilazzjoni tajba għal barra. F'dan il-post ma jistgħax issir xorb jew jitiekkel xi ikel.
- Għandu jssir attentat mill-awtoritajiet pubbliċi ġewwa il-pajjiżi membri tal-UE li għadhom ma bdewx b'din il-projbizzjoni u jintroduċċaw projbizzjonijiet simili ġewwa istituzzjonijiet pubbliċi u postijiet pubbliċi. Kemm l-istati membri li għandhom dawn il-projbizzjonijiet kif ukoll li ma għandhomx, jistgħu jitgħallmu minn xulxin kif jistgħu jhadmu dawn il-liġijiet aħjar.
- Kontroll u evalwazzjonijiet sewwa ta' dan l-infurzar ta' dawn il-liġijiet rigward il-projbizzjoni tat-tipjip trid tibda sseħħ ;

- Il-biegh ta' pakketti tas-sigarretti b' 10 jew inqas jista' jigi projbit.
- Kemm min ipejjep u min ma ipejjipx għandu jigi irrispettat;
- L-infurzar ta' din il-liġi kontra it-tipjip għandha ssir aktar serja billi jssiru spezzjonijiet ta' sorpirza fil-postijiet pubbliċi minn żmien għal żmien;
- Pajjizi li jiddipendu hafna fuq l-industrija tat-tabakk għandhom jinagħtaw kull għajjnuna u inkoraġġiment biex johlqu industriji oħra.

Tipjip Passiv u t-Tfal

Hu importanti li noholqu kuxjenza dwar il-protezzjoni speċjali tat-tfal minuri, trabi u trabi li għadhom ma twieldux.

Dan għandu jssir permezz ta' taġlim u kampanji speċjali. Il-mira għandha tkun lejn is-soċjeta kollha, imbagħad lejn in-nisa tqal u id-djar ta' fejn joqogħdu.

L-għan ta' dawn hu li tinforma lin-nies dwar il-ħsara li ssir b'tipjip lill-utru, u l-ħsara kbira li qed issir lit-tfal minħabba l-ġenituri tagħhom għax dawn ipejpu.

Konkluzjoni/ tmiem/ għeluq

‘Kulhadd għandu d-dritt li jgħix hajja xierqa kemm għal saħħtu u għall-ħajtu għalih innifsu kif ukoll għall-familja tiegħu’, Art. 25, Dikjarazzjoni Universali ta’ Drittijiet Umani.

Wara li ddikjarajna b’provi ċari li t-tabakk hu l-uniku u l-akbar kawża ta’ mard u imwiet primaturi li jista’ jiġi evitat ġewwa il-pajjiżi żviluppatti, il-partiċipanti ta’ din il-konferenza qablu li kull sforz irid issir biex inħarsu liż-żgħażaġh minn kull riskju u ħsara li tista’ issir lil saħħithom minħabba l-użu tat-tabakk u ambjent immiġġes bit-tipjip. Mizuri ta’ prevenzzjoni u waqfien iridu jiġu implimentati u jkunu aċċessibli għal kulhadd b’xejn, sew jekk inti żgħir jew kbir, mara jew raġel, twemmin jew iehor, għal kulhadd. Biex tiehu l-aħjar wara dan iż-żmien kollhu ta’ ħsara minħabba t-tabakk, kemm dawk li pejpu kif ukoll dawk li ma jpejpu għandhom ikollhom involvement attiv f’dan il-proċess. L-għan ewlieni hu li jkollna soċjeta fejn kemm min ma jpejpu u min jpejpu ma iħossux isolat u qed jgħix waħdu, imwarrab minħabba d-drittijiet u liberta’ tiegħu personali. B’hekk inkunu nistgħu nassiguraw id-drittijiet iddikjaratti mid-Dikjarazzjoni Universali ta’ Drittijiet Umani, speċjalment l-Artikli 3 u 25, in-nies kollha (speċjalment it-tfal) ma jistgħux ikunu esposti kontra l-volonta tagħhom għad-duħħan tas-sigarretti. Biex ngħinu liż-żgħażaġh jagħmlu għażla tajba biex ma jpejpu u ngħinu li min kien ipejpu u issa qed jipprova jieqaf qed nagħtuh informazzjoni tajba dwar it-tipjip u l-konsegwenzi tat-tipjip fuq saħħithom. Din hi bżonnjuża u għandha tkun aċċessibli għal kulhadd bla diffikulta.

Fl-aħħar nixtiequ ngħidu li meta staqsajna lin-nies x’inhid dik il-ħaġa l-aktar importanti f’ħajjithom, it-tweġiba tagħhom kollha kienet is-saħħa. Is-saħħa hi u tibqa l-akbar ħaġa importanti għal kull mara u raġel. U mid-drittijiet kollha li għandu kull bniedem l-aktar importanti hi dik li jgħix hajja b’saħħitha, liġi fundamentali u qaddisa li tinsab miktuba ġewwa l-liġi internazzjonali li tipproteġgi d-drittijiet tal-bniedem

Appendiċi

Tagħlim formali: Għandu struttura “hierarchically”, evalwatta b’mod kronoloġiku, sistema edukattiva li tibda mill-primarja sa livell Universitarju.

Tagħlim informali: Dan hu proċess fejn kull individwu jiġbor valuri, sengħa u informazzjoni mill-hajja ta’ kuljum minn għand il-familja, ħbieb, l-imghallem, il-media u fatturi oħra li jista’ jiltgħaqa magħhom f’ħajtu.

Tagħlim li mhux formali: tagħlim organizzaat barra mis-sistema formali tas-soltu li l-iskop hu li tgħin biex tagħraf in-nies u l-mira hi li titgħallem minn dawn l-esperjenz

Ir-rata tat-taxxa medika: Taxxa fuq kull prodott mediku. Generalment din tkun baxxa għax dawn il-prodotti huma basiċi.

Framework Program 7 : Il-‘Framework Programme’ (FP) hu l-għodda prinċipali ta’ L-UE biex tiffinanzja kull sħarriġ u żvilupp. L-FP hu propost mill-Kummissjoni Ewropea u adottat mill-Kunsill u l-Parlament Ewropew wara decizjoni unanima. FPs ilhom implimentati mis-sena 1984 u ikopru perjodu ta’ ħames snin bl-aħħar sena ta’ FP u l-ewwel waħda li ta’ sena ta’ wara li tirkeb fuq li kienet tmis. Il-FP kurrenti hi FP6 li se tibqa sejra sa l-aħħar tas-sena 2006. Imma il- proposta FP7 għandha tibqa sejra għal 7 snin. Din se tibda fl-1 ta’ Jannar 2007 u tispicċa fl-2013. Din hi pjanata biex tkompli tibni fuq il-kisbiet ta’ dawk ta’ qabilha biex tikkreja “European Research Area” u tkompli tiżviluppa it-tagħrif ekonomiku u fis-soċjeta gewwa l-Ewropa. (Din l-informazzjoni/ definizzjoni hi provduta minn ‘il-Community Research & Development Information Service’).